

Posudek vedoucího diplomové práce

Lucie Šiklová: **Karel Šlenger. Duše malíře-outsidera jako průvodcem jeho životem a dílem**

FFUK Praha 2006

Diplomová práce Lucie Šiklové se zabývá autorem, který až do současnosti byl naprosto odsunut do zapomnění. Teprve na konci loňského roku byla otevřena rozsáhlá výstava malíři v Národní galerii v Praze a byl vydán katalog Tomáše Vlčka. Lucie Šiklová si ovšem téma práce vybrala dříve, než se objevila jak výstava, tak katalog, takže její diplomová práce je paralelním příspěvkem do vysoce aktuální snahy o zveřejnění Šlengerovy tvorby.

Zvolila si psychologizující metodu, založenou na Šlengerových zápiscích a denících, v nichž se snaží odhalit napětí muže-malíře, umělce-outsidera a jeho duše, kterou v závěrečných kresbách zpodobňuje jako ženu. Příběh Šlengera a jeho duše je do značné míry příběhem muže a jeho žen, či představ žen.

Šiklová vychází z bohaté znalosti heuristických pramenů z rodiny a tak činí svůj příběh naléhavým, aktuálním a také přesvědčivým. Sám styl jejího psaní, místy esejistický, místy úsporně poetický, s prokládáním citátů z Šlengerových textů, k takovému dojmu přispívá. Domnívám se, že v jejím textu nejde jen o sledování tvůrčí psychy jednoho neznámého autora, jehož dílo je až hrozivě umanuté, monotematické, syrové a zemité. Jde též o to, že odhaluje jisté stereotypy, který souvisí s koncepcí dějin moderního umění, které se sice snaží vyhledávat „mezery v historii“, nicméně je velmi často zařazují do bočního řečiště outsiderů. Tak ovšem vytvářejí jakési jiné dějiny umění, které mají, a jak naznačuje Šiklová na příkladu Diviše, Váchala, Reynka i Šlengera, leccos společného. Upozorňuje na mystifikační přístup řady těchto umělců, a na legendy, které místy zatemňují pochopení díla. Naznačuje, že osobnost typu Šlengera je vlastně outsiderem z vlastní volby, že by nejspíše jím byl za jakýkoliv podmínek, i těch sebezpriznivějších pro vlastní umělecký rozvoj.

Označuje jej pojmem „hledáč“ (s. 16), a to je asi správný termín pro řadu těchto vyděděnců: hledat na vlastní pěst, hledat třeba i něco jednou již vynalezené, nepřistoupit na konvenci, historický vývoj, na dané hodnoty, které se nabízejí a od nichž je možné se odrazit dále. Pro tyto outsidery neexistuje dále, ale spíše jinak, znovu, po svém. Vždy začínat jakoby od nuly. Za velmi podnětnou považuji konfrontaci Šlengerových myšlenek a témat jeho obrazů s Nietzscheovým spisem Tak pravil Zarathušta. Ukazuje se, jak silně musel tento filozof „nadčlověka“ ovlivnit Šlengera a jeho výsostnou nekomunikativnost s uměleckým provozem.

Místy má čtenář dojem, že to byl Šlenger, který byl na světě jediným „spravedlivým“, a to nejen z výroků, ale i agitačně-vizionářských obrazů (Lidská společnost, 1975).

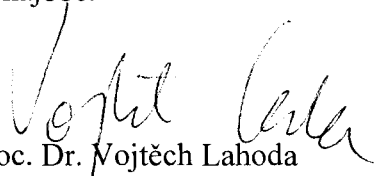
Lucie Šiklová se vyrovnala s neobyčejně složitou osobností Šlengera dle mého soudu velmi zdařile. Ukazuje na velmi komplikované psychologické podhoubí jeho námětů (vztah k ženám), a současně na jistý bezprostřední naivismus jeho kvazipísmáckého filozofování. Tak například když jako mladý píše mamince, dospívá k tomu, že život je mechanismus, a pochopí-li jeho chod, dosáhne „všeho“. (s. 19) Ještě v roce 1975 v obraze Lidská společnost vidí lidstvo, zaslepené honbou za naftou, „žrádlem“, penězi. Mechanismus života zde dle svých představ nejspíše prohlédl. Jen někteří vyvolení dospějí po symbolických žebřících „za hvězdy“. Kterí to asi budou? Není onen lezec na žebříku sám Šlenger? Tyto tezovité obrazy o údělu lidstva, které se objevují stále výrazněji od 50. let výše, také naznačují slabší stránky Šlengerova výsostného, osamocného outsiderismu. Ne vše je tak silné jako jeho práce z 30. a 40. let.

A zde vstupujeme možná na tenký led, který se Šiklová nesnažila pokoušet: je vůbec možné u takového svérázného a bizarního autodidakta, jako je Šlenger, hodnotit kvalitu díla? Má zde instituce kvality své místo? Šlenger vychrlil dílo o počtu několik tisíc. Má vše stejnou úroveň?

Podívejme se jen na dvě polohy Šlengerovy malby, které si jakoby odporují: na onen brutální, zemitý malířský styl, využívající prý dokonce pryskyřice z místních lesů a hlínu z místí země, kterým maloval své ženy-matky, krajiny i symbolické výjevy, a na nasládlý, naivistický styl se splývavým kompaktním malířským rukopisem (Odpočívající, č. obr. 52). Jak jdou tyto dva naprosto protikladné styly malby dohromady? V tomto naivistickém purismu se objevují obličejíky dívek jako z nejnasládlější reklamy. Říkají nám něco o malíři? Ovlivňují kvality jednotlivých děl?

Lucie Šiklová inovativním a velmi empatickým způsobem vyložila život a dílo Karla Šlengera. Právě pro výše uvedené kvality považuji její práci za zásadní příspěvek k malířově tvorbě. Plně doporučuji diplomovou práci Lucie Šiklové k obhajobě.

V Praze dne 23.1. 2006

  
Doc. Dr. Vojtěch Lahoda